

Να σας ... συστήσω το Ι.Ο.Κ.

Θ. Γ. Βουδικλάρης
Πολιτικός Μηχανικός

II. ΠΕΤΕΠ - διάκριση των συμβατικών απαιτήσεων από τις τεχνικές¹

2. ΠΕΤΕΠ – διάκριση των συμβατικών απαιτήσεων από τις τεχνικές

Η έλλειψη επισήμων, συγχρόνων Εθνικών Προδιαγραφών, που θα καλύπτουν τις ανάγκες του συνόλου των εκτελουμένων έργων στη χώρα μας, είναι πασίγνωστη και χιλιοειπωμένη.

Κατ' ουσίαν, τα ιδιωτικά έργα (κυρίως οικοδομικά) κατασκευάζονται χωρίς τεύχος προδιαγραφών, με τις προφορικές οδηγίες του μηχανικού, υπόλοιπο των γνώσεων και των αναμνήσεών του από το μάθημα της Οικοδομικής ή/και ανάλογα και με την πείρα που απέκτησε κατά την άσκηση του επαγγέλματος. Πολύ συχνά, ανάλογα μόνο με την ικανότητα, την πείρα, το φιλότιμο και την «επαγγελματική διαδρομή» του συνεργείου ή του τεχνίτη που εκτελεί την εργασία.

Τα οικοδομικά έργα του ευρύτερου Δημόσιου Τομέα διαθέτουν και εκτελούνται με τις Προδιαγραφές που συντάσσουν οι μελετητές, όχι στην δέουσα στάθμη, καθώς θεωρούνται από αυτούς ως κάποια μορφή αγγαρείας και επομένως τις «φορτώνουν» σε μερικά «ειδικευμένα» γραφεία εμπειροτεχνών (συνήθως), τα οποία συνήθως αλλάζουν τον τίτλο του έργου (όχι πάντα, όχι σε όλες τις θέσεις) στο κείμενο που ήταν αποθηκευμένο στον σκληρό τους δίσκο και τις πασάρουν για το καινούργιο έργο. Ας μη μιλούμε για συνεχή ενημέρωση στους Κανονισμούς και τα Πρότυπα του ΕΛΟΤ. Ας μη μιλούμε για ταυτότητα προδιαγραφής στα όμοια έργα, για συνέπεια, πληρότητα, ακριβολογία, ορολογία, γλωσσική απόδοση, νομική επάρκεια. Είναι εκπληκτικό πόσο μικρή σημασία δίνεται στις μελέτες αυτές στα τεύχη δημοπρατήσεως και πόσο οδυνηρά αποκαλύπτεται αυτό κατά την εκτέλεση της Συμβάσεως.

Τα Δημόσια Έργα, που είναι κυρίως έργα υποδομής, έχουν κάπως καλύτερη μοίρα, καθώς υπήρξε στα μέσα της δεκαετίας του '60 ένας Γενικός Διευθυντής του Υ.Δ.Ε. και κάποιοι Διευθυντές του ΚΕΔΕ, οι οποίοι μερίμνησαν για τη μετάφραση ξένων (κυρίως Αμερικανικών) Τεχνικών Προδιαγραφών και την επιβολή της εφαρμογής τους και στη χώρα μας, κυρίως ως Προτύπων Τεχνικών Προδιαγραφών (ΠΤΠ). Ας μην αγνοηθεί ότι υπήρξαν μεταγενεστέρως αξιόλογες προσπάθειες και από Ελληνικά γραφεία μελετών αυτών των έργων, που οδήγησαν στην Τεχνική Συγγραφή Υποχρεώσεων (ΤΣΥ) του ΥΠΕΧΩΔΕ, στην οποία, κατά την τελευταία της έκδοση από την «ΕΓΝΑΤΙΑ ΟΔΟΣ» Α.Ε, εντάχθηκε ως αναπόσπαστο μέρος της το Νέο Ενιαίο Τιμολόγιο (NET) για τα έργα οδοποιίας.

---

¹ Το παρόν άρθρο δημοσιεύθηκε στο περιοδικό ΕΧΝΙΚΑ, τεύχος 255, Ιούνιος 2009

Σε όλες τις περιπτώσεις όμως δεν υπήρξε συνεχής ενημέρωση και εκσυγχρονισμός αυτών των Προδιαγραφών, που βρίσκονται ακόμα στη στάθμη της εποχής εκδόσεώς τους και παραπέμπουν σε Πρότυπα και Κανονισμούς που, ως επί το πλείστον, έχουν καταργηθεί στη «μητρόπολή» τους πριν από δεκαετίες.

Παρόμοια είναι και η καθυστέρηση ενημερώσεως, όλων των εμπλεκομένων στην παραγωγή των έργων, στα Ευρωπαϊκά Πρότυπα που εκδίδονται συνεχώς και συνιστούν την «τελευταία λέξη» των τεχνολογικών γνώσεων για την εκτέλεση των έργων στην εποχή μας και την ποιότητα των δομικών προϊόντων. Η έλλειψη μεταφράσεως, η κακή γλωσσική και ουσιαστική απόδοση, η καθυστέρηση εντάξεώς τους στην εθνική νομοθεσία καθιστούν πρακτικώς ανέφικτη την ενσωμάτωσή τους στις συμβάσεις των Δημοσίων Έργων, παρά τις προς τούτο εταιρικές μας υποχρεώσεις προς την Ευρωπαϊκή Ένωση. Και ας μην πιστέψουμε ότι αποτελεί πρόοδο και ουσιαστική κάλυψη των Ευρωπαϊκών απαιτήσεων **μόνον** η έκδοση Υπουργικών αποφάσεων που επιβάλλουν το σήμα CE ή την ενεργειακή επίδοση των κτιρίων.

Είναι κρίμα, αλλά εμφανίζεται αισθητή καθυστέρηση και στην ένταξη των γνώσεων επί των Ευρωπαϊκών Προτύπων, αλλά και βασικών Οδηγιών όπως η 89/106, και στα εκπαιδευτικά προγράμματα των Πανεπιστημίων μας.

Αυτή η υστέρηση των προδιαγραφών (των συμβατικών τευχών μας, γενικώς) των δημοσίων συμβάσεων, δεν πέρασε απαρατήρητη από το Διευθυντήριο των Βρυξελλών, που δεν άργησε να απαιτήσει τον Εκσυγχρονισμό του Συστήματος Παραγωγής των Δημοσίων Έργων της χώρας μας.

Η Ελλάδα ανταποκρίθηκε στη απαίτηση με τη σύνταξη του Προγράμματος “Action Plan”, η υλοποίηση του οποίου οργανώθηκε με τη συγκρότηση Ομάδων Διοίκησης Έργου (ΟΔΕ), κάθε μία εκ των οποίων ανέλαβε την εκτέλεση των δράσεων που προέβλεπε η ενότητα που της ανατέθηκε.

Η ενότητα **«Τεχνικές Προδιαγραφές και Σύστημα προσδιορισμού κόστους»** ανατέθηκε στην 2^η ΟΔΕ τον Οκτώβριο του 2002. Το ΙΟΚ ανέλαβε την Τεχνική Γραμματεία της 2^{ης} ΟΔΕ, επικεφαλής – συντονιστής των εργασιών της οποίας ετέθη ο καθηγητής Θεοδ. Τάσιος.

Οι Τεχνικές Προδιαγραφές – ΠΕΤΕΠ συντάχθηκαν από Ομάδες Εργασίας, που τις αποτελούσαν επιλεγμένοι, έμπειροι μηχανικοί του Δημόσιου Τομέα, του Πανεπιστημιακού χώρου και του ελεύθερου επαγγέλματος, μελετητές και κατασκευαστές. Η συμβολή του ΙΟΚ και των συνεργατών του μηχανικών στο τελικό αποτέλεσμα υπήρξε πολύ σημαντική, μερικές φορές αποφασιστική.

Προηγήθηκε η ανάλυση του έργου και ο προγραμματισμός των ενεργειών του από το ΙΟΚ, η καταγραφή των «τίτλων» των προς σύνταξη ΠΕΤΕΠ, ήτοι των πλέον συνήθων και πλέον αναγκαίων τεχνικών εργασιών τις οποίες έπρεπε να καλύψουν οι Προδιαγραφές κατά προτεραιότητα, και σχεδιάστηκε η ενδεδειγμένη ταξινόμηση - κωδικοποίηση - ομαδοποίηση. Μελετήθηκε επίσης ο τρόπος οργανώσεως του κειμένου, ώστε οι Προδιαγραφές να είναι σαφείς, πλήρεις, να έχουν ενιαία δομή και να είναι απηλλαγμένες από τα σταθερά (και συνήθη) ελαττώματα που οδηγούσαν και οδηγούν σε διαφωνίες και αντιδικίες, κατά την εφαρμογή των συμβάσεων.

Έτσι, πριν να αρχίσει η σύνταξη των τεχνικών κειμένων από τις Ομάδες Εργασίας, είχε κερδηθεί μια νίκη, είχε γίνει ένα ουσιαστικό βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση.

Η χώρα μας είναι, κατά πάσαν πιθανότητα, η μόνη χώρα της Ευρώπης στην οποία δεν αναγνωρίζεται στην κατασκευαστική επιχείρηση το δικαίωμα του κέρδους, πολύ περισσότερο δεν αναγνωρίζεται ότι **ο σκοπός συστάσεώς της είναι το κέρδος**. Ίσως πιστεύεται ότι Δημόσια Έργα δικαιούνται να εκτελούν μόνο εθνικοί ευεργέτες, που μπορούν και είναι διατεθειμένοι να τα πληρώνουν από την τσέπη τους, εν όλω ή εν μέρει.

Για τα ΜΜΕ και ένα μεγάλο μέρος της κοινής γνώμης, ο εργολάβος Δημοσίων Έργων είναι σχεδόν συνώνυμο του πονηρού χοντρού, του καταχραστή, του ανέντιμου, του κομπιναδόρου, του εκ προοιμίου ύποπτου, ο οποίος κάνει μία μόνο δουλειά: τσεπώνει χοντρούς λογαριασμούς για να πλουτίζει εις βάρος του κράτους και του λαού.

Ως συνέπεια αυτής της αντιλήψεως, ίσως, οι συμβάσεις των έργων είναι ετεροβαρείς, όλες οι ευθύνες και όλες οι υποχρεώσεις ανήκουν στον εργολάβο και όλα τα δικαιώματα στον εκπρόσωπο του Δημοσίου (Επιβλέποντα Μηχανικό, Διευθύνουσα Υπηρεσία κλπ.), όλες οι άγνωστες συνθήκες του έργου είναι ενσωματωμένες στην τιμή της προσφοράς του αναδόχου, όσο και αν κοστίζουν. Ως προς τον τρόπο εκτελέσεως των εργασιών, η επιθυμητή στάθμη ποιότητας και επιτελεστικότητας ορίζεται συνήθως με τη στερεότυπη φράση: «κατά τις υποδείξεις της επίβλεψης» ή και ακόμα αυστηρότερα «κατά τις εντολές της επίβλεψης».

Ας μη μιλήσουμε για «αντισυμβατικές» ενέργειες του ΚτΕ, ελλείψεις μελετών, καθυστερήσεις πληρωμών, καθυστερήσεις διοικητικών αποφάσεων και ενεργειών, τόκους αποζημιώσεων κλπ. για τις οποίες, τις αποφάσεις τις παίρνει ο ευθυνόμενος συμβαλλόμενος και τα όργανά του.

Αυτό σημαίνει ότι ο ανάδοχος ενός έργου μπορεί να φτάσει στον πλουτισμό ή στην οικονομική καταστροφή, ανάλογα με τις διαθέσεις της επίβλεψης, όταν αυτές είναι ευνοϊκές ή κακόβουλες. Πράγμα που γνωρίζει καλά ο εργολάβος και για το οποίον προσπαθεί να αμυνθεί, με τρόπους που αποβαίνουν εις βάρος της ποιότητας του έργου ή/και της ηθικής της Δημόσιας Διοίκησης, αφού δεν έχει δηλώσει «εθνικός ευεργέτης». Συχνά εφαρμόζει και τη νοοτροπία «η καλύτερη άμυνα είναι η επίθεση».

Αυτή η νοοτροπία, της ετεροβαρούς Συμβάσεως Έργου, αποτελεί παρελθόν για την Ε.Ε. η οποία έχει προχωρήσει σε ρυθμίσεις που καθορίζουν με αυστηρό τρόπο τις διαδικασίες που πρέπει να τηρούνται (συμβάσεις FIDIC), ώστε να αποφεύγεται η διεκυστίνδα μεταξύ εργολάβου και Κυρίου του Έργου, για το ποιος θα μεταθέσει στον άλλον τις ευθύνες και τις δαπάνες.

Σ' αυτό ακριβώς το σημείο έγινε με τις ΠΕΤΕΠ το πρώτο, αλλά καθόλου ασήμαντο, βήμα συγκλίσεως του συστήματος παραγωγής Δημοσίων Έργων προς την Ευρώπη. Ένα βήμα που δεν προβάλλεται (ίσως δεν γίνεται αντιληπτό από αυτούς που αναγνωρίζουν τη συμβολή του τεχνικού μέρους των ΠΕΤΕΠ στην ποιότητα των έργων), αλλά είναι πολύ ουσιαστικό για την αλλαγή νοοτροπίας. Ένα βήμα που καθιστά ισοβαρή και δίκαιη τη σχέση εργολάβου – ΚτΕ και απολύτως δικαιολογημένη την απαίτηση της επίβλεψης για την απόκτηση της συμφωνημένης, συμβατικής ποιότητας.

Στις υποδείξεις που έγιναν προς τις Ομάδες Εργασίας ορίζεται ότι οι Προδιαγραφές πρέπει να είναι σαφείς, χωρίς αοριστίες («κατάλληλα υλικά», «επαρκής συμπύκνωση», «έντεχνη κατασκευή» κλπ.). Να είναι πλήρεις στον προσδιορισμό του επιθυμητού τελικού αποτελέσματος και της επιτελεστικότητας από πλευράς ιδιοτήτων λειτουργίας, αντοχής, εμφανίσεως κλπ. (π.χ. «συμπύκνωση επίχωσης 95% κατά Proctor»). Τα επιθυμητά χαρακτηριστικά θα προσδιορίζονται μονοσήμαντα, δεν θα παρέχεται η ευχέρεια στην επίβλεψη για τροποποιήσεις «κατ' έμπνευση», πολύ περισσότερο για «υποδείξεις» ή «εντολές» που συνιστούν την απαίτηση εκτελέσεως πρόσθετου (απλήρωτου) έργου.

Τα ενσωματούμενα υλικά θα ικανοποιούν υποχρεωτικώς τις απαιτήσεις των σχετικών Ευρωπαϊκών Προτύπων. Η αποδοχή της εργασίας θα γίνεται κατόπιν προσδιορισμένου ποιοτικού ελέγχου.

Μια πολύ ουσιαστική προσπάθεια που έγινε κατά την σύνταξη των ΠΕΤΕΠ είναι να αποτελεί κάθε μια τους ένα σύντομο, συνοπτικό, αλλά πλήρες και κατανοητό κείμενο που να δείχνει αμέσως στον κατασκευαστή τι πρέπει να κατασκευάσει και πώς, και στον επιβλέποντα μηχανικό τι πρέπει να παρακολουθήσει κατά την εκτέλεση και να παραλάβει τελειωμένο.

Είναι ασφαλώς αναγκαίο, στο κείμενο να γίνεται αναφορά στους Κανονισμούς που πρέπει να τηρηθούν και στα Πρότυπα που πρέπει να ικανοποιηθούν, αφού άλλωστε αυτό είναι και απαίτηση της νομοθεσίας. Δεν είναι όμως επαρκής, και δεν συμβάλλει στην απρόσκοπτη εξέλιξη του έργου, η απλή αναφορά σε ένα ατέλειωτο πλήθος ξένων Προτύπων, πάσης εθνικότητας, ενίοτε αλληλοσυγκρουομένων ή τροποποιηθέντων ή καταργηθέντων, που κάνουν αναφορά και σε ένα άλλο ατελείωτο πλήθος σχετικών. Η Προδιαγραφή πρέπει να είναι αυτάρκης και να προσδιορίζει μόνη της, αδρομερώς αλλ' επαρκώς, τον τρόπο εκτέλεσως. Κανένας εργολάβος, ποτέ, δεν σχημάτισε και δεν μελέτησε μια ολόκληρη βιβλιοθήκη Προτύπων, για να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις μιας Συμβάσεως. Πολύ περισσότερο, ούτε καν το σκέφτηκε ποτέ ο επιβλέπων μηχανικός, ο οποίος θα έπρεπε και να τα πληρώσει από την τσέπη του.

Στις απαιτήσεις των Προδιαγραφών εντάχθηκαν και οι ενέργειες προστασίας της υγείας και της ασφάλειας του εργατοτεχνικού προσωπικού, αυτές που αφορούν την προδιαγραφόμενη εργασία, πέραν των γενικών απαιτήσεων των ΣΑΥ – ΦΑΥ του έργου. Επίσης γίνεται προσπάθεια καταγραφής των αναγκών, για την αποτροπή του κινδύνου, υποδείξεων.

Όπου είναι αναγκαίο και εφικτό ορίζονται και οι απαιτήσεις για την προστασία του περιβάλλοντος, αναλόγως εργασίας.

Ακόμη, προσδιορίζεται μονοσήμαντα και ο τρόπος επιμέτρησης της εργασίας, ώστε να αποφεύγεται η επίκληση υπαρκτών ή όχι συνηθειών και εθίμων, διαφοροποιημένων γενικώς από έργο σε έργο και από φορέα σε φορέα, που οδηγούν συνήθως σε διαφωνίες.

Στα μέλη των Ομάδων Εργασίας και συντάκτες των κειμένων επισημάνθηκε ότι οι Προδιαγραφές, εκτός από τεχνικά, είναι και νομικά κείμενα και επομένως έχει μεγάλη σημασία η γλωσσική τους απόδοση, η ακριβολογία, η συμβατότητά τους προς τις κείμενες, για την εκτέλεση των έργων, διατάξεις και η αποφυγή του κινδύνου δημιουργίας αδικαιολόγητων απαιτήσεων. Αν και, τέτοιας μορφής βελτιωτικές επεμβάσεις έγιναν και μετά την παράδοσή των κειμένων στην αρμόδια Επιτροπή, ενώ μπορούν να γίνουν ακόμα και σήμερα και γίνονται συνεχώς.

Αυτή η προσπάθεια αλλαγής νοοτροπίας, για την εξασφάλιση ισοβαρών συμβάσεων έργων, αυτή η αλλαγή «φιλοσοφίας» στη σύνταξη των συμβατικών τευχών, αυτή η εξασφάλιση αίσθησης «ισότητας» και «δικαίου» μεταξύ των συμβαλλομένων, όπως συμβαίνει σε όλο τον κόσμο και απαιτεί η Ε.Ε., είναι το πρώτο βήμα, το συμβατικό «κέρδος» από τις ΠΕΤΕΠ, για τη σύγκλιση προς το Ευρωπαϊκό γίγνεσθαι.

Υπάρχει ακόμα η καθαρώς τεχνική προσφορά των ΠΕΤΕΠ στην ποιότητα των έργων, για την παρουσίαση της οποίας θα επανέλθουμε.